

Krasu, kar sem že večkrat — zadnjič pa glej „Novice“ str. 22 letos — dokazal, kjer soseske boršče skupaj pod soseskinim varstvom držijo. V tem obziru nam tudi Kras vsak dan odgovarja.

Kdo bo napačno gospodarstvo posamnih posestnikov, če tudi je obče škodljivo, zadrževal? Morebiti postava, ktera mu gospodarstvo prekliče in kuratorja postavi? Še le po takem ravnanji se zabrede iz napake v napako, ako se lastniku lastnina z rok vzame; to se pač pravi, v stare kolovoze nagibati voz, ne pa zaželeno svobodo gojiti. Kdo more gospodariti čez del gozda, kateri je bil upravičencu za njegove stare pravice v last pripuščen? Kar je moje, naj bo moje, in nihče naj ne bo poklican, ako sem tudi zapravljivec, čez mojo lastnino gospodariti, dokler mi postava ljube pameti ne odreče. Al bi se to ravnanje vjemalo z načelom: „oprostite vsa posestva, pašnike, boršče itd. vsa koršne tesnjave“? Za Boga ne! Vsak upravičenec bi mogel tudi vsak čas leta, lahko tudi vsak dan v svoj del gozda po drva in druge gozdne pridelke iti; ali ne bi se tatvine priložno na sosedne dele širile? Tedaj varstvo gozdov bi po delitvi težavnije nastalo, mimo sedaj, ko se samo dvakrat v letu, namreč spomladi in jeseni v gozdu seka, po tem času pa nima noben drug pravice po gozdu hoditi, kot zverina in borštinar.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarsko slovstvo.

* *Pokrok v rolnictvi. 4. svazek 1868. Ročnik věnovany zajmum vlasteneckeho rolnictva v Čechah, na Morave, ve Slezsku a Slovensku, vydava Anton Em. Komers* — se zove kmetijski letnik, ki je v Pragi na svetlo prišel v knjigarnici J. G. Calve-ovi, 16 pól obsega in kteremu je cena 1 gold. 20 kr. Pa tudi v nemškem jeziku je prišel na svetlo pod naslovom „Jahrbuch für österreichische Landwirth.“ 8. Jahrgang, 30 Bogen Text mit Beilage: Landwirthschaftl. Geschäftskalender für 1868, cena 2 gld. 40 kr. Ta letnik je sila bogat izvrstnih sestavkov, ki jih je spisalo blizo 40 učenih mož, med kterimi imenujemo A. E. Komers-a, prof. J. Krejči-a, dr. Lorenca, dr. J. Palackega. Zato ga priporočamo zlasti večim posestnikom. Dobiva se v Pragi v J. G. Calve-ovi knjigarnici po poštnem povzetju.

Natoroznanske stvari.

Jež — koristna žival.

Jež in ježevce sta edini štirinožni živali v Evropi, ki ste po vrhu života s ščetinami obraščene. Jež se drži navadno živih mej, plotov, grobelj na polji in skalnatih razpoklin; pozimi spi v votlih drevesih. Podnevi je skrit in tiči v kakem temnem kotiči, ponoči pa okrog stikuje in si živeža išče. Jež pobera in žrè mrčese, mnogovrstne črve, kače, kušarje in martinčke, žabe, krote, šurke; najraje pa tudi za miši smuka, zato ga pa tudi tù in tam ljudje za domačo žival imajo, da jim po hišah gnjusni mrčes trebi. Še celó tudi krote žrè, si pa vselej, kolikorkrat krote ugrizne, riviček ob zemljo obriše, menda in brž ko ne le zato, ker mu je njena ostrá sokrovica zoperna. Za majhnimi tički stikuje rad in jim tudi jajčica iz gnjezd trebi; če drugega ne dobí, mu je tudi sadje dobro, ki ga na tléh pobera, ko je z dreves popadalo; jež na drevo ne more, čeravno to nekteri trdijo.

Jež je po tem takem za kmetovalca prav koristna žival, zato bi se mu moralo prizanašati, tem bolj pa še zato, ker ima sicer veliko sovražnikov, ki mu po živ-

ljenji strežejo in ga tudi ostre zime zeló pokončujejo. Kmetje ježe moré, bi djali večidel le iz gole srboritosti, akoravno so koristne domače živali in bi jih varovati imeli, ker jim po hišah mrčes pokončujejo. Njegova največa sreča je, da je podnevi skrit in ne biva ondi, kjer druge stvari prebivajo, v nemirnih in nepokojnih krajih. Njegov največi sovražnik je lesica, kateri se po ježu, kakor pravijo, najbolj sline cedé.

Jež je živalica, ktera se skrije, če se preganja, in če se prikriti ne more, se v klobčec tako zvije, da je krog in krog ščetinast; razvije se pa, če se v vodo vrže. Ježi se spomladi pariyo kakor druge živali in imajo meseca rožnika, drugikrat pa vélicege srpana po 4 do 8 mladičkov belih brez ščetin, ki jih vržejo v gujezd iz mahú narejeno in pod grmovjem skrito. Kadar grejo po plemenu, dajejo neki strašan glas od sebe. Če so z mladimi vred zaprti, jih požrejo. To pa tudi marsiktera druga žival storí, morda iz jeze.

Pravijo, da so ježi dvojni: pasji in prešičji. To pa ne veljá. Tiste, ki jih prešičje imenujejo, so ali babice ali pa mladiči.

Ne koža ne meso ježevo nista za rabo. Nekteri mazači ozdravljajo ljudi z ježevo mastjó.

Akoravno je jež plaha in boječa žival, se vendar srčno v boj postavi veliko večim in hujim živalim in še celó pisanega modrasa, kateri človeka s svojim hudim strupom kmalu umorí, se podstopi, ga brez strahú zgrabi in čvrsto premaga.

Nekdaj so ljudje menili, da je jež strupena žival; to pa ni res, toliko je pa vendar gotovo, da tudi hudega strupa on več prenese, kakor vsaka druga žival; če ga preveč dobí, je pa vendar le po njem.

Slovstvene stvari.

Izvéstja ali programe

nekterih slovénских in hrvaških gimnasij, pa memogredé nekaj slovniških opazek.

Spisal prof. Žepič.

(Dalje.)

§. 15. Morda tukaj ne bi bilo proti duhu slovenščine, ko bi se besédica da ponovila. Sáj v grškem se ne manjka podobnih izglédov, ako se prav spominjam. Torej na pr.: „Čudno se mora zdeti vsakemu človeku, ker je od drugih Slovencev zmiraj kaj govorjenja, da se samo..... tako malo govori“, ali pa: „Čudno se mora zdéti vsakemu človeku, da ker je... govorjenja, da se samo.... malo govori.“ §. 16. Kar je rečeno v tem §., da se more časih za glagoli „affirmandi, rogandi“ izpustiti da, to bodo slovénski pisci gotovo pritrdili č. g. Hrovatu. Kajti tako more človek ogniti se preobilnega dakanja.

Kar je pa rečeno v §. 19., kako treba latinske klasike sloveniti in grške, temu ne odrékam praktičnosti v školi, samo mi se zdí, da se s tem stavljajo slovenščini pretesne meje za svobodo v porédanju pojedinih beséd in celih stavkov; in to svobodo moramo čuvati, sicer si skujemo sčasom verige, kakoršne vežejo jezik némški in druge zapadne jezike. Dostaviti mi je še to, da bi bilo želeti, ker smo užé staro krivo rabo enklitik skoro popolnoma opustili, da koraknemo še jeden korak dalje, ter za naprej pišemo: mi se, ti se, mu se, nam se itd., to je, se za dativ da stavljamo, a ne **pred** dativ. Kajti vsem Slovénom se ne moremo v jeziku jednako bližati, a Hrvatje so nam najbliži sosédje. Na pr. „Na obrazu mu se je videlo, da je moral biti pošten voják“, a ne: „Na obrazu se mu je videlo“ itd., ako namreč hočema v tem posné-